

J.M. COETZEE

În inima țării

Traducere din engleză și note de
IRINA HOREA

HUMANITAS
fiction

1. Astăzi, tata a adus-o acasă pe noua lui mireasă. Au traversat șesul la pas, clip-clop, într-un docar tras de-un cal cu o pană de struț fluturându-i pe frunte, acoperiți de colb după drumul lung. Sau să fi fost doi măgari cu panaș, tot ce e posibil. Tata purta fracul negru și jobenul, mireasa, o pălărie de soare cu boruri largi și o rochie albă strânsă în talie și la gât. Mai multe detalii nu pot să dau, decât dacă încep să brodez, pentru că nu mă uitam. Eram în camera mea, în obscuritatea de smaragd a după-amiezii târzii din spatele obloanelor, citeam o carte ori poate, mai degrabă, zăceam cu un prosop ud pe ochi, luptând cu o migrenă. Eu sunt genul care stă în camera ei și citește, sau scrie, sau luptă cu migrenele. Coloniile sunt pline de fete din astea, dar, îmi vine să cred, nici una atât de radicală ca mine. Tata e genul care măsoară încăperea în sus și-n jos, în sus și-n jos, cu bocancii lui negri și pasul agale. Și mai este al treilea gen, noua lui nevastă, care zace în pat până târziu. Aceștia sunt adversarii.

2. Soția cea nouă. Soția cea nouă e o femeie-felină, voluptuoasă, puturoasă, cu oase mari, cu o gură care se lățește molcom în zâmbet. Ochii îi sunt negri, vicleni, două

afine, două boabe mici, negre, viclene. O femeie masivă, cu încheieturi fine ale mâinilor și cu degete lungi, durdulii, ascuțite spre vârfuri. Îi place să mănânce. Doarme, mănâncă, lenevește. Își scoate limba lungă, roșie și își linge de pe buze grăsimea dulce de berbec.

— Ah, ce-mi place! zâmbește ea și-și dă ochii peste cap.

Îi privesc fascinată gura. Iar ea își întoarce spre mine gura largă, zâmbitoare și ochii negri vicleni. Nu mi-e ușor să răspund zâmbetului ei. Nu alcătuim o familie fericită.

3. Ea e noua nevastă, prin urmare cea dinainte a murit. Nevasta dinainte a fost mama mea, dar a murit de atât de mulți ani, încât aproape nu mi-o mai amintesc. Probabil că eram foarte mică atunci când a murit, poate abia mă născusem. Dintr-una dintre cele mai îndepărtate subterane ale memoriei, extrag o imagine cenușie, palidă, imaginea unei mame iubitoare, blânde, firave, cenușii, palide, ghemuite pe podea, o imagine dintr-acelea pe care orice fată în situația mea ar putea-o scorni cu ușurință.

4. Prima soție a tatălui meu, mama mea, a fost o femeie blândă, iubitoare, firavă, care a trăit și a murit sub bocancul soțului ei. Soțul ei nu a iertat-o niciodată pentru că nu a reușit să-i dăruiască un fiu. Neostoitele lui pretenții sexuale i-au adus moartea în timpul nașterii. Era prea fragilă și blândă ca să dea naștere moștenitorului grosolan, roșcovan pe care și-l dorea tatăl meu, prin urmare a murit. Doctorul a ajuns prea târziu. Chemat de un mesager călare pe bicicletă, a fost nevoit să se târâie în teleguța lui trasă de-un măgar, pe un drum de țară lung de șaiszeci de kilometri. Când a ajuns, mama zăcea deja pe

patul de moarte, liniștită, răbdătoare, golită de sânge, cerându-și iertare.

5. (Dar de ce n-a venit călare? Dar existau biciclete pe vremea mea?)

6. N-am văzut cum a adus-o tata acasă pe mireasa lui, traversând șesul, deoarece eu eram în camera mea, în aripa vestică, întunecată, perpelindu-mă, așteptând momentul potrivit. Ar fi trebuit să fiu pregătită, gata să-i întâmpin numai zâmbete, să le ofer ceai, dar nu eram. Eram absentă. Nu mi s-a simțit lipsa. Tatălui meu nu-i pasă de absența mea. Pentru tatăl meu, eu am fost o absență întreaga mea viață. Prin urmare, în loc să fiu căldura feminină în sânul acestei case, eu am fost un zero, inexistentă, un vacuum spre care totul se prăbușește, spre înăuntru, o turbulență, înăbușită, cenușie, ca un curent rece care se furișează de-a lungul coridoarelor, neglijată, răzbunătoare.

7. Noaptea cade, iar tata și noua lui soție se hârjonesc în dormitor. Ținându-se de mână, el mângâie pântecul ei, așteptând să-l vadă pâlپând și trezindu-se la viață. Se îmbrățișează, ea îl cuprinde în carnea ei; chicotesc, gem. Sunt momente de basm pentru ei.

8. Într-un decor de piatră și soare, împrejmuit de kilometri întregi de sârmă ghimpată, într-o casă căreia destinul i-a dat formă de H, am locuit întreaga mea viață și m-am furișat dintr-o încăpere într-alta, pândind servitorii, încruntata fică văduvă a tatălui întunecat. Apus după apus, am stat unul în fața celuilalt în timp ce mâncam

berbecul, cartofii, dovleacul, mâncare fără gust gătită de mâini nepricepute. Am vorbit oare vreodată? Nu, nu cred că am vorbit, mai mult ca sigur ne înfruntăm în tăcere și ne mestecam trecerea prin timp, ochii noștri, ochii lui negri și ochii mei negri, moșteniți de la el, hoinărind goi pe câmpurile lor vizuale. Apoi ne retrăgeam să dormim, să visăm alegorii de dorințe dezamăgite, pe care, slavă Cerului, nu suntem în măsură să le interpretăm; iar dimineța ne luam la întrecere, într-un ascetism înghețat, care se scoală primul ca să aprindă focul în vatra rece. Viața la fermă.

9. Pe holul cufundat în umbre, pendula ticăie zi și noapte. Eu sunt cea care are grijă s-o întoarcă; săptămânal, ghidându-mă după soare și almanah, o fixez. La fermă, timpul este același cu timpul lumii largi, nici o fărâmbă mai mult sau mai puțin. În mod hotărât, mă opun timpului orb, subiectiv al inimii, cu exploziile sale de surescitare și răgazurile de urât: secundă după secundă, pulsul meu va intra în rezonanță cu cel regulat, al civilizației. Va veni ziua când un savant încă nenăscut va recunoaște în pendulă mecanismul care a îmblânzit sălbăticiile. Dar va cunoaște el vreodată pustiul orei de siestă, care răsună în casele răcoroase, verzi, cu tavanuri înalte, unde ficele coloniilor zac întinse și numără cu ochii închiși? Țara e plină de fete bătrâne ale melancoliei, așa ca mine, pierdute pentru istorie, sperioase precum gândacii din ancestralele noastre case, preocupate doar de lustruirea vaselor de alamă și de pregătitul dulcețurilor. Curtate, când eram mici, de tații noștri puternici, suntem acum vestale înverșunate, mutilate pe viață. Copilăria violată: cineva ar trebui să studieze miezul de adevăr din această fantasmă.

10. Trăiesc, sufăr, sunt aici. Prin viclenie și înșelăciune, dacă este nevoie, lupt să nu devin una dintre femeile uitate ale istoriei. Sunt o fată bătrână, cu un jurnal sub cheie, dar sunt mai mult de-atât. Sunt o conștiință incomodă, dar și decât asta sunt mai mult. Când toate luminile se sting, zâmbesc în întuneric. Dinții mei lucesc, deși e greu de crezut.

11. Vine în spatele meu, o boare de floare de portocal și de rut, și mă apucă de umeri.

— Nu vreau să fii supărată, îmi zice ea, înțeleg că te simți tulburată și nefericită, dar nu ai motiv. Aș vrea să fim cu toții fericiți împreună. Fac orice pentru asta, zău, orice. Poți să mă crezi?

Mă uit lung în gâtul hornului; nasul mi se umflă și se înroșește.

— Vreau să avem un cămin fericit, toți trei împreună, scâncește ea, dându-mi ocol. Vreau să vezi în mine o soră, nu un dușman.

Mă uit la buzele pline ale femeii ăsteia hulpave.

12. A fost o vreme când îmi imaginam că, dacă vorbesc destul de mult, mi se va revela ce înseamnă să fii o fată bătrână mânioasă în mijlocul niciundelui. Dar cu toate că adulmec fiecare anecdotă ca un câine care-și adulmecă rahatul, nu găsesc în acel și-dacă nici urmă din pornirea îmbătătoare ce indică începutul unei adevărate vieți duble. Dorind cu ardoare să alcătuiesc cuvintele care mă vor transporta în lumea mitului și a eroilor, rămân totuși aceeași persoană oarecare în căldura unei veri anoste, care nu vrea să se depășească pe sine. Ce-mi lipsește? Plâng

și scrâșnesc din dinți. Pasiunea, pur și simplu? Pur și simplu viziunea unei a doua existențe, suficient de pătimase încât să mă poarte din vulgaritatea existenței în dualitatea semnificației? Nu-mi tremură oare toți porii de înversunarea obidei? Oare pasiunii mele îi lipsește voința? Sunt oare doar o fată bătrână de la țară, mânioasă, dar care, până la urmă, acceptă cu complezență îmbrățișarea propriilor furii? E reală dorința mea de a trece dincolo de mine însămi? Povestea vieții mele și a urmării sale tragice: am de gând să urc în vehiculul acesta, să închid ochii și să mă las dusă la vale, peste cataracte, prin apele tumultuoase, și să mă trezesc înviorată în estuarul liniștit? Ce automatism este acesta, ce eliberare îmi va aduce, iar fără eliberare, ce rost are povestea mea? Mă umple furia pricinuită de soarta mea de fată bătrână? Cine e în spatele oprimării mele? Tu și tu, spun eu, ghemuindu-mă în cenușă, arătând cu degetul spre tata și spre mama vitregă. Dar de ce nu am fugit de ei? Atâta vreme cât există un altundeva unde să-mi pot clădi o viață, există degete cerești care mă demască. Ori te pomenești că-mi este menită o soartă complexă – lucru până acum neștiut mie, doar acum, din nefericire, dezvăluit: aceea de a fi crucificată cu capul în jos, ca un avertisment pentru cei care-și iubesc furia și cărora le lipsește orice viziune despre o altă poveste? Dar ce altă poveste există pentru mine? Căsătoria cu al doilea fiu al vecinului? Nu sunt o țărancă fericită. Sunt o nenorocită de virgină neagră, iar povestea mea e povestea mea, chiar dacă e o poveste nenorocită, idioată, oarbă, neagră, banală, care nu-și cunoaște semnificația și toate variantele sale fericite, multiple, posibile, neexplo-

rate. Eu sunt eu. Caracterul este soarta. Istoria este Dumnezeu. Obidă, obidă, obidă.

13. Îngerul, așa i se spune ei uneori, Îngerul în Negru, care vine să-i salveze de crup și febră pe copiii oamenilor de culoare. Toată severitatea ei domestică se preschimbă într-o compasiune necurmată când e vorba de îngrijirea bolnavilor. Noapte după noapte, se luptă cu somnul ca să stea alături de copiii care scâncesc sau lângă femeile în travaliu.

— Un înger din ceruri! spun ei, ochii lor adulatori privind-o pătrunzători.

Inima ei cântă. În timpul războiului, însenina ultimele ceasuri ale răniților. Mureau cu zâmbetul pe buze, uitându-se în ochii ei, strângându-i mâna. Rezervele ei de compasiune sunt nesfârșite. Are nevoie ca oamenii să aibă nevoie de ea. Dacă nu e nimeni care să aibă nevoie de ea, e derutată, confuză. Nu explică oare asta totul?

14. Dacă tatăl meu ar fi fost un om mai slab, ar fi avut o față mai bună. Dar el nu a avut niciodată nevoie de nimic. Roabă a nevoii mele de a se avea nevoie de mine, îi dau târcoale ca o lună. La atât se rezumă tentativa mea ridicolă în descifrarea psihologiei dezastrului nostru. A explica înseamnă a ierta, a fi explicat înseamnă a fi iertat, dar eu – asta sper și de asta mă tem – nu pot fi explicată, iertată. (Și totuși, ce anume din mine se ferește de lumină? Chiar dețin un secret, sau această deconcertare în fața mea însămi este doar un mijloc de a mistifica jumătatea mea mai bună, cea care pune întrebări? Chiar cred că, în fanta dintre mama mea blajină și bebelușul care am

fost eu, stă pitită cheia acestei celibatate întunecate, plictisite? Prelungește-te, prelungește-te, aceasta este șoapta pe care o aud înăuntrul meu.)

15. Un alt aspect al meu, acum că vorbesc despre mine, este dragostea pentru natură, mai cu seamă pentru viața insectelor, viața plină de sens, mereu în goană, care se desfășoară în jurul fiecărei bile de bălegar și sub fiecare piatră. Când eram mică (țese, țese!), purtând pe cap o bonetă de soare încrețită, ședeam toată ziua în colb, așa zice povestea, și mă jucam cu prietenii mei, cărăbușii de bălegar, cei surii, cei maronii și cei mari, negri, ale căror nume le tot uit, dar pot fără efort să-i descopăr într-o enciclopedie, și cu prietenii mei furnicarii, care făceau capcane de nisip, conice, mici, elegante, pe laturile cărora îi dădeam un bobârnac furnicii roșii obișnuite, și din când în când dădeam peste un pui de scorpion palid, amețit, neputincios, pitit sub o lespede de piatră, pe care-l zdrobeam cu un băț, căci încă de pe-atunci știam că scorpionii sunt răi. Nu mă tem de insecte. Plec de acasă și merg desculță de-a lungul albiei, nisipul fierbinte, întunecat mi se fărâmă sub tălpi și mi se furișează printre degete. În bancurile de nisip mă așez cu fustele ridicate, ca să simt căldura învăluindu-mi coapsele. Sunt sigură că n-aș fi avut nici o rețineră să trăiesc într-o colibă de chirpici sau chiar sub un acoperământ de frunze, undeva în *veldt*¹, și să mănânc grăunțe, și să stau de vorbă cu insectele – asta dacă aș fi ajuns în această situație, deși nu știu cum s-ar fi putut întâmpla așa ceva. Chiar și la fetița asta mică întrezăreau probabil, încă de pe-atunci, trăsăturile bătrânei doamne

1. Vale (în afrikaans, în original).